

СЕКЦІЯ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

ПРАВО ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ НА ПЕНСІЮ ЯК ОДИН ІЗ КОНСТИТУЦІЙНИХ ОBOB'ЯЗКІВ ДЕРЖАВИ

Галкін В. Л.

*аспірант кафедри державно-правових дисциплін
Луганського державного університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка
м. Северодонецьк, Луганська область, Україна*

Розвиток демократичних правових стандартів є характерною рисою кожної цивілізованої держави, для якої найвищою цінністю є життя громадян, де кожен може розраховувати на соціальну захищеність, як один із конституційних обов'язків держави перед своїми громадянами. Недаремно В. Крижна відзначає, що шляхом до досягнення суспільного гуманізму й прогресивного розвитку суспільства є розвиток кожного його члена. Саме такий шлях веде до формування соціальної держави [1, с. 72]. При цьому головна ознака, яка диференціює соціальну державу від інших – конституційне закріплення соціальних прав.

Нормативно-правова база практично всіх європейських країн вже у ХІХ сторіччі базувалася на Конституції – фундаментальному законі держави, норми якого окрім іншого передбачали соціальні зобов'язання держави перед своїми громадянами. З прийняттям Конституції України наша держава затвердила особливе значення соціального захисту українського народу.

Починаючи з весни 2014 року для України актуальною стала проблема конституційно-правової захищеності внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а особливо у питанні їх пенсійного забезпечення, як основної форми практичної реалізації гарантування достатнього рівня життя, при цьому окреслене питання не було об'єктом спеціального вивчення українських науковців-правників, а тому потребує ґрунтовного дослідження.

Особлива роль конституційно-правової захищеності у питаннях пенсійного забезпечення ВПО полягає в тому, що у більшості випадків громадяни України, які перемістилися з тимчасово окупованих території та є пенсіонерами за віком або в зв'язку з інвалідністю не мали до переміщення іншого доходу окрім пенсійних виплат.

Розглядаючи пенсійні права ВПО крізь призму конституційних обов'язків України, перш за все необхідно з'ясувати правовий статус внутрішньо переміщеної особи. Визначення поняття «внутрішньо переміщена особа» міститься у статті 1 Закону України № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який набув чинності 22.11.2014р. Це визначення носить описовий характер та вміщує в собі три види конституційно-правового статусу людини: громадянин України, іноземець, особа без громадянства [2]. Враховуючи згадане законодавче визначення можна говорити про те, що внутрішньо переміщена особа – це особа, яка:

- перебуває на території України на законних підставах;
- має право на постійне проживання в Україні;
- була змушена залишити або покинути своє місце проживання в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Спеціальний статус внутрішньо переміщеної особи не збігається та не може підміняти собою жоден із закріплених у Конституції України конституційно-правових статусів особи, та не є окремим конституційно-правовим статусом особи. Відтак питання пенсійного права ВПО, як одного з конституційних зобов'язань держави слід розглядати загалом як право соціального забезпечення громадянина України в зв'язку з відсутністю такого конституційно-правового статусу як «внутрішньо переміщена особа».

Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава, а людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю – про що наголошено у статтях 1 та 3 Конституції [3]. Основні соціальні гарантії закріплені саме в Конституції – Основному Законі.

Статтею 6 Конституції встановлено, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Іншими словами, змістом конституційного права пенсійного забезпечення є конституційний обов'язок держави надавати фінансову підтримку у розмірі, що не може бути меншим за встановлений законом прожитковий мінімум у разі втрати працездатності (пенсія по інвалідності), втрати годувальника (пенсія у разі втрати годувальника), та у старості (пенсія за віком) та в інших випадках (пенсія за вислугу років), визначених законом.

Слід знову наголосити, що «внутрішньо переміщена особа» не є окремим конституційно-правовим статусом, а тому не правильно було б законодавчо встановлювати будь-яких особливих умов призначення та виплати пенсії ніж ті, що встановлено для громадян України, які не є ВПО. Конституція України не містить жодних обмежень у правах громадян України, що набули статус внутрішньо переміщених осіб порівняно з правами інших осіб. В супротивному випадку такі положення носили б явно дискримінаційний характер в питанні конституційного обов'язку держави у здійсненні пенсійного забезпечення громадян, а як слушно зауважує В.Ф.Нестерович, такого важливого міжнародного та конституційного принципу як заборона дискримінації мають дотримуватися усі цивілізовані країни при визначенні прав і свобод людини і громадянина [4, с.89].

Відтак, можна впевнено стверджувати, що право пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб – це фундаментальне конституційне право на соціальний захист, яке реалізується у формі фінансового забезпечення з боку держави у випадках та у спосіб, який визначається законом та є конституційним обов'язком держави.

Література:

1. В. Крижна. Соціальні права громадян: соціальний захист та соціальне забезпечення. Соціальні права та їх захист адміністративним судом. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції» (м. Київ, 4 вересня 2020 року). Київ: 2020. С.70-73

2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 1. Ст.1

3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Нестерович В.Ф. Заборона дискримінації як важливий міжнародний та конституційний принцип в галузі прав людини. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. 2020. № 5. С. 86-122.